

Ірина РОМАНЮК,

orcid.org/0000-0003-2820-2598

асистент кафедри класичної філології

Львівського національного університету імені Івана Франка

(Львів, Україна) *dumans@i.ua*

ПРЕФІКС *SUB-* У ПІЗНІЙ ЛАТИНІ

У статті здійснено спробу дослідити структуру та семантику дієслівного префікса *sub-* у пізній латині. Більшість префіксів і прийменників мають спільне походження, внаслідок чого вони виконують у мові споріднені функції – виразників просторових відношень. Аналіз семантичних особливостей дієслівних композитів засвідчив, що префікс *sub-* переважно зберіг значення корелятивного йому прийменника. Згодом він розширив свою семантику й почав впливати на значення простого дієслова, уточнюючи чи змінюючи його. Композити з префіксом часто набували переносних значень або ї зазнавали повної зміни семантики, що свідчить про послаблення цього префікса. У пізній латині *sub-* часто вживався лише для фонетичного збагачення слова та надання йому певних відтінків значень.

У пізній латині неперехідні дієслова часто, приєднуючи префікс *sub-*, не тільки набували нової семантики, але й змінювали свою валентність. Це призводило до різниці між синтаксичною та лексичною сполучуваністю безпрефіксальних та префіксальних дієслів.

Аналіз лексичної сполучуваності дієслів з префіксом свідчить, що у більшості пізнолатинських дієслів вона зазнає звуження. Це пояснюється тим, що префікси трансформують семантику безпрефіксних дієслів відповідно до обставинних значень та утворюють конкретніші за способом дії префіксальні композити. Композити з переносною семантикою змінюють лексичну поєднуваність.

Аналіз особливостей синтаксичної сполучуваності дієслів з префіксом *sub-* засвідчив, що оточення композитів представляють безприйменникові та прийменникові додатки у формах *Accusativus* чи рідше *Ablativus*.

Про послаблення ролі префіксів наближення свідчать властиві пізній латині композити з двома префіксами, першим компонентом яких, як правило, виступає *sub-* та вживання при композитах безприйменникових додатків замість прийменникових.

Ключові слова: пізня латина, дієслівні префікси, префіксальні композити, семантичні особливості, лексична поєднуваність, синтаксична поєднуваність, валентність.

Iryna ROMANYUK,

orcid.org/0000-0003-2820-2598

Assistant at the Department of Classical Philology

Ivan Franko National University of Lviv

(Lviv, Ukraine) *dumans@i.ua*

PREFIX *SUB-* IN LATE LATIN

The article attempts to research the structure and semantics of verbal prefix in Late Latin. Prefixes and prepositions principally have a common origin and thus perform similar functions in the language serving as the expressions of spatial relations. Analysis of the semantic features of verbal composites revealed that the prefix mainly retains the meaning of the correlative preposition. However, in Late Latin, *sub-* was often used only for a phonetic extension of a word giving it certain meaning nuances. Prefix composites often acquired figurative meanings, or underwent a complete change of semantics, indicating an attenuation of this prefix.

Intransitive verbs in Late Latin often not only acquired new semantics but also changed their valency by adding the prefix *sub-*. This resulted in a difference between the syntactic and lexical types of compatibility often on-prefixed and prefixed verbs.

Analysis of the lexical compatibility of the prefix verbs indicates that in most Late Latin verbs the compatibility attenuates. This can be explained since prefixes transform the semantics of non-prefixed verbs according to the adverbial meanings and form more exact composites in terms of their mode of action. Composites with figurative semantics alter lexical compatibility.

Analysis of the syntactic compatibility features of the verbs prefixed with *sub-* has revealed that the surroundings of the composites are constructed by both prepositional and non-prepositional objects in the forms of *Accusativus* (accusative case) or, more rarely, *Ablativus* (ablative case).

The attenuation of the role of approximation prefixes is evidenced by the Late Latin composites with two prefixes, the first component of which is usually the *sub-* and the use of non-prepositional objects instead of the prepositional in composites.

Key words: Late Latin, verbal prefixes, prefix composites, semantic features, lexical compatibility, syntactic compatibility, valency.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку лінгвістики тісно пов'язаний з питанням дослідження системи словотвору. Вагоме місце серед інших слів посідає дієслівний словотвір, зокрема, префіксальний, адже префікси виступають важливим засобом семантичних і граматичних модифікаторів дієслова.

Аналіз досліджень. Останнім часом у мовознавстві помітно неухильне зростання інтересу дослідників до питання про функціонування окремих латинських префіксів. Учені не оминули увагою функції префіксальних дериватів у класичних мовах (Тронський, 1953; Добіаш, 1897); низка сучасних досліджень присвячена аналізу функціонування та семантики дієслівних префіксів у латинській (Сенів, 2005; Jekl, 2011; Filimonov, 2019) і давньогрецькій мовах (Чекарева, 2008, 2009; Papanastassiou, 2009); предметом дослідження інших авторів стали аспектуальні функції дієслівних превербів у латинській мові (Haverling, 2003; Панов, 2012; Чернюх, 2017).

Проте дотепер робіт, спрямованих на комплексний аналіз дієслівних префіксальних композитів на матеріалі пізньої латини, не досить. Тому здійснення детального аналізу семантико-синтаксичних аспектів префіксальних дієслів та їхніх валентнісних характеристик становить мету нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу. Прийменник *sub* має значення «під, поблизу, біля, слідом за, після». Префікс *sub-* (і.-є. *ǃrþ*, гр. *υπό* з часткою *s* у ролі префікса) зберіг усі значення корелятивного йому прийменника і означає наближення на певну відстань, переміщення під, всередину, перебування під чимось, приховування (Линдсей, 1948: 121).

Дотримуючись думки В. Г. Гака про те, що «сполучуваність – це найважливіший суто мовний показник значення слова» (Гак, 1972: 368), ми, здійснюючи аналіз префіксальних композитів у текстах пізньої латини, враховували три типи сполучуваності: семантичну, лексичну та синтаксичну (Апресян, 1995: 14). Під семантичною сполучуваністю, спираючись на твердження М. А. Кронгауза (Кронгауз, 1995: 41), ми розуміємо здатність слова поєднуватись з іншими словами на рівні підкласу слів. Семантичний опис префікса передбачає опис усіх структур тлумачення – контекстних значень префікса, а також опис відношень між ними та правил їхнього розподілу за семантико-прагматичними типами дієслівних основ і контекстів.

Лексичну сполучуваність ми вбачаємо у здатності слова сполучатись з окремими словами

(сполучуваність на рівні одного слова) (Кочерган, 1980: 29). Синтаксичну сполучуваність, згідно з тлумаченням Н. З. Котелової, розглядаємо як здатність слова вступати в синтагматичні зв'язки з іншими словами на рівні класу слів (граматичного розряду), тобто сукупність потенційно можливих синтаксичних зв'язків слів (Котелова, 1975: 81).

Значна кількість дієслів у разі приєднання префікса *sub-* утворює композит, семантика якого не відрізняється від вихідного значення, а лише набула нових додаткових відтінків. Так, дієслова руху, фізичної дії *subicio*, *sufficio*, *suggero*, *subsisto*, *subverto*, отримавши префікс, зберігають вихідну семантику: *omnia subiecisti sub pedibus eius* (Heb. 2:8), *Все поклав Ти під ноги його; ...cum regno Franciae suscepisset...* (G.T.H.F. IV, 14), *коли прийняв владу над франкською землею...*

Частина дієслів набувають значення «перебування, розташування під ч-сь». Так, семантика *suspendo* – «підвішувати», тоді як просте дієслово означає «висіти»; *scribo* має значення «писати», *subscribo* – «підписувати»: *subscribere dedignatus est* (G.T.H.F. IV, 2), *відмовився підписати*; *supplico* – «благати на колінах», *placo* – «змилюватися»; *subiaceo* – «лежати під ч-сь, перебувати внизу», *iaceo* – «лежати, простягатись»: *sic fuerit campus... subiacens palatio Aggari* (Peregr. Aether. 19, 50), *було поле, що розкинулось під палацом Авгара*.

Аналіз семантичних особливостей дієслівних композитів з префіксом *sub-* підтверджує думку М. А. Кронгауза, що «вибір префікса та набір значень відповідного префіксального дієслова зумовлений семантикою дієслівної основи, наявністю чи відсутністю у неї визначених семантичних ознак» (Кронгауз, 1998: 112). Значення префікса *sub-* реалізуються у разі поєднання його здебільшого з динамічними дієсловами (руху, дії). Префікс позначає два положення: суб'єкт і об'єкт в одній площині та коли суб'єкт порівняно з об'єктом перебуває у нижчому середовищі. Тому в обставинному значенні префікса є вказівка на напрямок знизу догори та згори донизу: *Sic submergetur Babylon et non consurget* (Jer. 51:64), *Так потоне Вавилон, і не встане...; Diu nos male agentes pietas divina sustentat* (G.T.H.F. 5, 34), *Довго нас, які чинять лихе, підтримувало-терпіло боже милосердя*.

Проте у пізній латині композити з префіксом *sub-* вживаються здебільшого в переносному значенні, що виразно свідчить про послаблення префікса: *succedo*, що дослівно означає «підходити, входити під щось», отримує значення «успадковувати, брати на себе»: *...Briccius ad episcopatum succedit...* (G.T.H.F. II, 1), *...Бриціїй приступив до сану єпис-*

копа.., *subicio* виступає зі значенням «додавати, піддавати, прирікати»: ... *principio libri primi ... cuius capitula deorsum subieci* (G.T.H.F. Praef., I, 13), ... початком першої книги, глави якої я додаю внизу, ... *et humanitatem, non deitatem subiacuisse passione credo* (G.T.H.F. Praef., I), ... вірю, що людська природа, а не божественна була піддана стражданню; *subvenio* (досл. «підходити під щось») у пізній латині частіше набуває семантики «приходити на допомогу»: *Perpetratum est scelus intensum, et nisi tu subveneris, perietus* (G.T.H.F. 7, 29), Було вчинено важкий злочин, і якщо ти не допоможеш, ми загинемо.

Часто у текстах пізньої латини фіксуємо композити з префіксом *sub-*, семантика яких цілком відмінна від значень простих дієслів. Так, дієслово *planto* – «садити, насаджувати» з приєднанням префікса набуло семантики «кидати, спотворювати, обплутувати»: *Omnis subplantans subplantabitur; et iterum: Qui fodit foveam, incidit in ea* (G.T.H.F. 5, 49), Кожен, хто обплутує, буде обплутаний, і ще: *Хто копає яму, впаде у неї*. Лексема *suspicio* отримує значення «підозрювати, припускати»: *Suspiciabar enim, quod aliquid ioculariter loqueretur* (G.T.H.F. 5, 50), Бо я підозрював, що він говорить щось жартома. Повної зміни семантики зазнає композит *sublevo* – «підіймати, підтримувати, зводити догори» (*levo* – «полегшувати, пом'якшувати, позбавляти»): *Secundum homines enim loquibatur Paulus humiliter, ut eos ad celsioris fidei fastigia sublevaret, sicut alibi ait* (G.T.H.F. 6, 40), Щодо людей Павло говорив простіше, щоб підняти їх на висоту вищої віри. Лексема *subsanno* – «глумитись, знущатись» існує лише у формі композита: *At illi subsannabant nuntios Dei et parvipendebant sermones eius* (2 Par. 36:16), Та вони знущались з вісників Божих і не поважали його слів.

Аналіз лексичної сполучуваності композитів з префіксом *sub-* засвідчив, що більшості дієслів у текстах пізньої латини властиве її звуження. Це можна пояснити тим, що префікси трансформують семантику безпрефіксних дієслів відповідно до обставинних значень та утворюють конкретніші за способом дії префіксальні дієслова. Такі композити поєднуються з певними лексемами (іменниками, займенниками).

У результаті дослідження ми виявили низку закономірностей: суб'єктом дії при дієсловах з префіксом *sub-* виступають іменники (зокрема, власні імена)/субстантивовані прикметники/займенники в однині, які позначають живу істоту: *rex, pauperes, clericus, dux, amicus, qui, is: Gothorum rex huic certamine subcubuit* (G.T.H.F. 2, 7), У цій

битві загинув король готів; Cautinus episcopus Arvernae urbis conperisset, eum a communione submovet (G.T.H.F. 10, 8), Каутин, єпископ міста Арвени, відлучив його від церковної спільноти.

У контекстному оточенні дієслів із семантикою переміщення з нижчого положення до вищого виступають лексеми із семою «підвищення, верхівка». Так, композит дієслова *eo* з префіксом *sub-* при додатках *mons, radix, locus altior*, що передбачають рух вгору, сходження, має значення «підніматись»: *ad propriam radicem illius veneris, ante quam eum subeas* (Peregr. Aether. 2, 32), підійдеши до ближньої вершини її (гори), перш ніж на неї піднятишся.

При дієсловах, що позначають положення внизу, глибину (*altum, lacus, carcer*), композити з префіксом *sub-* позначають рух вниз: *et submitit eos ad Ieremiam in lacum* (Jer. 38:11), і опустив їх до Єремії у воду; *clericus carceribus subegebant, sacerdotis vero alius dabat exilio...* (G.T.H.F. 2, 25), кліриків кидав у в'язниці, а єпископів відправляв у вигнання... Об'єктом дії при дієсловах з префіксом *sub-* зі значенням «піддавати, прирікати» виступають іменники *roena, vitium, peccatum, servitus*: *introduciti sumus, ut irruant in nos et violenter subiciant servituti et nos et asinos nostros* (Gen. 43, 18), ввели нас, щоб напастися на нас і зухвало загнати у рабство і нас, і наших віслюків.

Композити з переносною семантикою змінюють лексичну поєднуваність. Так, просте дієслово *do* поєднується зі знахідним відмінком іменників, які позначають неживий об'єкт, а в оточенні композита *subdo* виступають додатки, які позначають живий об'єкт: *Audi potius consilium meum et subde te regi* (G.T.H.F. 7, 45); *Слухайся радше моєї поради й підкорись королю; pariter demicemus et non subdamur inimicis* (G.T.H.F. 3, 14), Хоробро боротимемось і не підкоримося ворогам.

Лексема *subtraho* – «витягувати, віддаляти, відводити» у поєднанні з іменником *pes* набуває значення «стримувати, утримувати»: *Subtrahe pedem tuam de domo proximi tui, ne quando satiatas oderit te* (Pro. 25:17), Стримуй свою ногу від дому твого ближнього, щоб, наситившись, не зневадив тебе. Композит *sublevo* вживається у переносному значенні й супроводжується іменниками із семою «очі, дух, душа», вжитими в аккузативі: *oculos, animam: Cum sublevasset ergo oculos Iesus et vidisset* (Io. 5:5), Коли Ісус звів очі і побачив...

Аналіз особливостей синтаксичної сполучуваності дієслів з префіксом *sub-* засвідчив: при композитах, які позначають рух вниз, під щ-сь, зазвичай є вказівка на місце чи об'єкт, виражений формою давального відмінка без прийменника чи

з прийменником: *ipsosque populos ditioni subegerat regiae* (G.T.H.F. 9, 31), *і самих людей підвів під владу короля*. Дієслівний композит *subdare* – «підкорювати, піддавати», на відміну від простого дієслова, набуває валентності фінітива: *Subdebant pauperes servitio, ut quantulumcumque de alimento porregerent* (G.T.H.F. 7, 45), *Бідних віддавали в рабство, щоб вони отримували хоч щось з харчів*.

При композитах з префіксом *sub-* із семантикою руху в пізній латині кількість актантів скорочується. При цьому префікс виступає просторовим конкретизатором, скорочуючи кількість прийменниково-відмінкових форм імені. Вказівку на місце чи об'єкт виражає форма аккузатива без прийменника або з прийменником: *Qui montes cum infinito labore ascenduntur, quoniam non eos subis lente et lente per girum, ut dicimus in cocleas, sed totum ad directum subis* (Peregr. Aether. 1, III, 1), *на ці гори сходять з величезними труднощами, адже на них не зійдеш повільно по колу, як ми кажемо, по спіралі, а підіймаєшся дуже стрімко*.

Синтаксичне оточення композитів, які позначають дію, що відбувається у певний відрізок часу, представляють безприйменникові та прийменникові додатки у формах Acc чи Abl: *Alanorum vis in tempore subvenisset* (G.T.H.F. 2, 9), *військова сила аланів вчасно прийшла на допомогу; Cumque diei succederet dies, et temporum spatia* (2 Par. 21: 19), *Коли день змінив інший день і проміжок часу; illi enim succedit nox...* (Sap. 7: 30), *бо за ним (світлом) йде ніч...*

Послаблення значення префікса призводить до витіснення безприйменникових додатків прийменниковими. Про це свідчать вживання при композитах прийменників *a, sub, super*: *Deus, qui das vindictas mihi et subdis populos sub te, liberator* (Ps. 18: 48), *Бог, який дав мені звільнення і підкорив мені народи, визволитель; ... civitates meas tamquam tuas proprias sub tui iuris dominatione subice* (G.T.H.F. 7, 33), *... всі мої міста, наче власні, прийми під свою владу; tapum super diaconum sustentabat* (G.T.H.F. 10, 14), *він сперся рукою на дякона*.

Дієслова руху/фізичної дії, які з приєднанням префікса змінили семантику, зазнали й зміни валентності: просте дієслово поєднується з прийменниковим прямим додатком, а компо-

зит вимагає валентності бенефактива, вираженої давальним відмінком: *quaerite iudicium, subvenite oppresso, iudicate pupillo* (Is. 1:17), *шукайте розважливості, допомагайте пригнобленому, підтримуйте сироту*. Композит *sufficio* набув валентності фінітива і поєднується з прийменниковим додатком в аккузативі: *Nec enim ad sepeliendum vivi sufficiebant* (Sap. 18:12), *щоб їх поховати, не вистачало живих*.

Про послаблення ролі префікса свідчать властиві пізній латині композити з двома префіксами, першим компонентом яких, як правило, виступає *sub-*: *subaduno, subconnumero, subdeduco, subdeprimo, subdifflo, subexplico, subimpleo, subingredior, subinscribo*.

Висновки. Отже, прості дієслова у результаті приєднання префікса *sub-* набувають у пізній латині нових відтінків значень або й повністю змінюють свою семантику. У багатьох дієслів з префіксом *sub-* переносні значення навіть витісняють прямі. Аналіз особливостей лексичної сполучуваності дієслів з префіксом *sub-* дає змогу стверджувати, що семантика композитів залежить від контекстуального оточення та від конкретного значення, яке виражає префікс у сполученні з вихідним дієсловом.

У результаті семантичного аналізу ми дійшли висновку, що композити з префіксом *sub-* відзначаються складною семантичною структурою. Префіксальні форманти не зливаються із семантикою твірних основ, а додають їм лише додаткових смислових відтінків, виконуючи уточнюючу, конкретизуючу функцію, при цьому не змінюючи значення.

Аналіз синтаксичної сполучуваності засвідчив, що об'єктами при дієсловах з префіксом *sub-* виступають безприйменникові та прийменникові додатки в аккузативі. Вживання безприйменникових і прийменникових додатків з аблативом обмежене незначною кількістю випадків.

Перспективами подальших досліджень можуть стати аналіз структурно-семантичних і валентнісних особливостей дієслівних композитів з іншими префіксами у текстах пізньої латини та порівняльний аналіз структури, семантики та валентнісних характеристик дієслів з префіксом *sub-* в архаїчній, класичній і пізній латині.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Апресян Ю. Д. Избранные труды. Лексическая семантика. Синонимические средства языка. Москва, 1995. Т. 1. 472 с.
2. Гак В. Г. К проблеме семантической синтагматики. Проблемы структурной лингвистики. 1971. Вопросы грамматики и семантики. Москва, 1972. С. 367–395.
3. Добиаш А. В. Опыт синтаксисологии частей речи и их форм на почве греческого языка. Прага : Типография Др. Эд. Грегра, 1897. 564 с.

4. Котелова Н. З. Значение слова и его сочетаемость (к формализации в языкознании). Ленинград : Наука, 1975. 164 с.
5. Кочерган М. П. Слово і контекст (Лексична сполучуваність і значення слова). Львів : Вища школа, 1980. 183 с.
6. Кронгауз М. А. Приставки и глаголы: грамматика сочетаемости. *Семиотика и информатика*. Вып. 34, Москва, 1995, С. 32–57.
7. Кронгауз М. А. Приставки и глаголы в русском языке: семантическая грамматика. Москва, 1998. 288 с.
8. Линдсей В. М. Краткая историческая грамматика латинского языка. Москва, 1948. 176 с.
9. Панов В. А. Аспектуальная функция латинских превербов: типология и диахрония : автореф. дисс. на соиск. научн. степени канд. филол. наук. Москва, 2012. 19 с.
10. Сенів М. Г. Приймений у класичних мовах : посібник. Донецьк : Юго-Восток Лтд, 2005. 272 с.
11. Тронский И. М. Очерки из истории латинского языка. Москва : Изд-во АН СССР, 1953. 274 с.
12. Чекарева Є. С. Становлення і розвиток системи префіксальних дієслів у грецькій мові. *Studia Linguistica*. Київ : Київський університет, 2009. Вип. 2. С. 363–369.
13. Чекарева Є. С. Функції та семантика префіксальних дієслів грецької мови періоду койне. *Вісник Харківського університету*, 2008. № 836. Серія: Філологія. Вип. 54. С. 39–42.
14. Чернюх Б. В. Функционально-семантическое поле лимитативности в латинском языке. *Universum: филология и искусствоведение*. № 4 (38). Москва, 2017. С. 20–23.
15. Filimonov E. G. Dual Semantics of the Latin inter(-). *Philologia Classica*, 2019, pp. 84–88.
16. Haverling G. On Prefixes and Actionality in Classical and Late Latin. *Acta Linguistica Hungarica*. Budapest : Akademia Kiadó, 2003. Vol. 50/1–2. Pp. 113–135.
17. Jekl Á. Verbal Prefixation in Classical Latin and in Italian: The Prefix ex-. *Formal Linguistics and the Teaching of Latin: Theoretical and Applied Perspectives in Comparative Grammar*. / Ed. Oniga R., Iovino R., Giusti G. Cambridge Scholars Publishing, 2011. Pp. 201–214.
18. Papanastassiou G. The preverb *ἀπό* in Ancient Greek. *Proceedings of the 9th International Conference on Greek Linguistics (Chicago, October 29th–31st, 2009)*, 2011. Pp. 97–111.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

1. G.T.H.F. – Gregorii Turonensis. 1884: Opera. Ed. W. Arndt et Br. Krusch. VIII. Hannoverae: Hahniani.
2. Vulgata (Novum Test., Heb., Io., Vet. Test. Est., Gen., Is., Jer., 2 Mc., 2 Par., Pro., Ps., Sap.) – Itala und Vulgata. 1875: Herausg. H. Rönsch. 2. Auflage. Leipzig, 1875. 526 p.

REFERENCES

1. Apresyan, Yu. D. (1995). Izbrannye trudy. Leksicheskaya semantika. Sinonimicheskie sredstva yazyka. T. 1 [Selected Works. Synonymous language means. Lexical Semantics Vol. 1]. Moscow. 472 p. [in Russian].
2. Gak, V. G. (1972). K probleme semanticheskoy sintagmatiki [On the problem of semantic syntagmatics]. *Problemy strukturnoy lingvistiki*, 1971. Voprosy grammatiki i semantiki [The problems of structural linguistics. Grammar and semantics issues]. Moskva. Pp. 367–395 [in Russian].
3. Dobiash, A. V. (1897). Opyt semasiologii chastei rechi i ikh form na pochve grecheskogo yazyka [Semasiological studies of parts of speech and their forms in Greek]. Prague: Press of Dr. Ed. Gregra. 564 p. [in Russian].
4. Kotelova, N. Z. (1975). Znachenie slova i ego sochetaemost' (k formalizatsyi v yazykoznanii) [Word meaning and its combinability]. Leningrad: Nauka. 164 p. [in Russian].
5. Kocherhan, M. P. (1980). Slovo i kontekst. Leksychna spoluchuvanist' i znachennia slova [The Word and Context]. Lviv. 183 p. [in Ukrainian].
6. Krongauz, M. A. (1995). Pristavki i glagoly: grammatika sochetayemosti. Semiotika i informatika [Prefixes and verbs: grammar of compatibility. Semiotics and Informatics]. Moskva: Iazyki russkoi kul'tury Publ., Issue 34. Pp. 32–57 [in Russian].
7. Krongauz, M. A. (1998). Pristavki i glagoly v russkom jazyke: semanticheskaja grammatika [Prefixes and verbs in Russian language: semantic grammar]. Moskva. 288 p. [In Russian].
8. Lindsey, V. M. (1948). Kratkaya istoricheskaya grammatika latinskogo yazyka [A Short Historical Latin Grammar]. Moskva. 176 p. [in Russian].
9. Panov, V. A. (2012). Aspectualnaya funktsiya latinskikh preverbov: tipologia i diakhroniya [Aspectual Function of a Latin Preverbs: a Typology and Diachrony]. Moskva. 19 p. [In Russian].
10. Seniv, M. G. (2005). Pryjmenyky u klasychnykh movach: posibnyk [Preposition in classical languages]. Doneczk: Yugo-Vostok. 272 p. [in Ukrainian].
11. Tronskiy, I. M. (1953). Oчерки iz istorii latinskogo yazyka [Essays on the history of Latin]. Moskva: Izd-vo AN SSSR. 274 p. [in Russian].
12. Chekareva, Ye. S. (2009). Stanovlennya i rozvytok systemy prefiks'al'nykh diyesliv u hrets'kiy movi [Formation and development of the system of prefixal verbs in the Greek language]. *Studia Linguistica*. Kyiv: Kyiv University. Issue 2. Pp. 363–369 [in Ukrainian].
13. Chekareva, Ye. S. (2008). Funktsiyi ta semantyka prefiks'al'nykh diyesliv hrets'koyi movy periodu koyne [Functions and semantics of prefixal verbs of the Greek language of the Koine period]. *Bulletin of Kharkiv University*, No. 836. Philology series. Issue 54. Pp. 39–42 [in Ukrainian].

14. Chernyukh, B. V. (2017). Funktsional'no-semanticheskoye pole limitativnosti v latinskom yazyke [Functional-semantic field of limitativity in Latin]. *Universum: Philology and art studies*. No. 4 (38), Moskva, pp. 20–23 [in Russian].
15. Filimonov, E. G. (2019). Dual Semantics of the Latin *inter(-)*. *Philologia Classica*, p. 84–88.
16. Haverling, G. (2003). On Prefixes and Actionality in Classical and Late Latin. *Acta Linguistica Hungarica*. Budapest: Akademia Kiadó. Vol. 50/1–2. Pp. 113–135.
17. Jekl, Á. (2011). Verbal Prefixation in Classical Latin and in Italian: The Prefix *ex-*. *Formal Linguistics and the Teaching of Latin: Theoretical and Applied Perspectives in Comparative Grammar*. Ed. Oniga R., Iovino R., Giusti G. Cambridge Scholars Publishing. Pp. 201–214.
18. Papanastassiou, G. (2011). The preverb *ἀπό* in Ancient Greek. *Proceedings of the 9th International Conference on Greek Linguistics* (Chicago, October 29th–31st, 2009). Pp. 97–111.